

ET CETERA

GHID ILUSTRAT
DE EXPRESII LATINE

MAIA LEE-CHIN

ILUSTRAȚII DE MARTA BERTELLO

Traducere din limba engleză și note de Mugur Butuza

Editura Paralela 45

Director de producție editorială: Ionuț Burcioiu

Redactare: Mugur Butuza

Corectură: Gabriela Grigorescu

Tehnoredactare & DTP copertă: Liviu Stoica

Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LEE-CHIN, MAIA

Et Cetera : ghid ilustrat de expresii latine / Maia Lee-Chin ;

il. de Marta Bertello ; trad. din lb. engleză și note de Mugur Butuza. –

Pitești : Paralela 45, 2026

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-973-47-4454-1

I. Bertello, Marta

II. Butuza, Mugur (trad. ; note)

81

94

Et Cetera. An Illustrated Guide to Latin Phrases

Maia Lee-Chin

Et Cetera © 2024 by Maia Lee-Chin.

Illustrations by Marta Bertello.

Et Cetera was first published in the United States
by Andrews McMeel Publishing, a division of Andrews McMeel
Universal, Kansas City, Missouri, U.S.A.

Copyright © Editura Paralela 45, 2026

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

**„MURIM. E POSIBIL CA AICI SĂ GĂSIM SENSUL
VIEȚII. DAR PRODUCEM LIMBAJ. E POSIBIL CA
ACESTA SĂ FIE MĂSURA VIEȚILOR NOASTRE.”**

Toni Morrison

CUPRINS

HARTA IMPERIULUI ROMAN **viii**

CRONOLOGIA IMPERIULUI ROMAN **x**

INTRODUCERE **xii**

LITERATURĂ 1

Exegi monumentum aere perennius 3

Carmen et error 5

Acta est fabula, plaudite 7

Cedite Romani scriptores, cedite Grai!

Nescio quid maius nascitur Iliade 9

Pierius menti calor incidit 11

*Omnis ad accessus Heliconos
semita trita est* 13

Invita Minerva 15

Satura quidem tota nostra est 17

Faciam ut mei memineris 19

Auribus teneo lupum 21

Cyanea cantio 23

IUBIRE, PRIETENIE ȘI FAMILIE 25

Omnia vincit amor 27

Serves animae dimidium meae 29

Sed pecasse iuvat 31

*Lesbia quid docuit Sappho
nisi amare puellas* 33

Et ama quod femina debes 35

Invisus natalis adest 37

Soror anima 39

Hic vitam tribuit sed hic amicum 41

Odi et amo 43

Vestales nostras hodie credimus 45

MITOLOGIE 47

<i>Lupus in fabula</i>	49
<i>Manus manum lavat</i>	51
<i>Quid si comantur?</i>	53
<i>Neque semper arcum tendit Apollo</i>	55
<i>Equo ne credite, timeo danaos et dona ferentes</i>	57
<i>Bella gerant alii Protesilaus amet!</i>	59
<i>Igitur censuit Asinius Gallus ut libri Sibyllini adirentur</i>	61
<i>Is Venerem e rapido sentiet esse mari</i>	63

ARMATĂ ȘI PUTERE 65

<i>Teneo te Africa</i>	67
<i>Carthago delenda est</i>	69
<i>Imperium sine fine</i>	71
<i>Absit invidia</i>	73
<i>Alea iacta est</i>	75
<i>Sub iugum mittere</i>	77
<i>In fluvium primi cecidere, in corpora summi</i>	79
<i>Dulce et decorum est pro patria mori</i>	81
<i>Oderint dum metuant</i>	83
<i>Aut viam inveniam aut faciam</i>	85

CULTURĂ ȘI FILOSOFIE 87

<i>Memento mori</i>	89
<i>Fortes fortuna iuvat</i>	91
<i>Carpe diem</i>	93
<i>Nunc est bibendum</i>	95
<i>Sol omnibus lucet</i>	97
<i>Defico illeus vitam et mentem et memoriam</i>	99
<i>Fugi, tene me</i>	101
<i>Panem et circenses</i>	103
<i>Nemo saltat sobrius</i>	105
<i>Sutor, ne supra crepidam</i>	107
<i>Damnatio memoriae</i>	109

MULȚUMIRI 110

BIBLIOGRAFIE 112

INDEX 119

NOTE DESPRE AUTOARE ȘI ILUSTRATOARE 125

INTRODUCERE

xii

INTRODUCERE

Dragostea mea pentru Roma antică s-a dezvoltat încet. Poveștile nu m-au mișcat în copilărie, iar mitologia romană nu mi-a stârnit interesul. La liceu însă, am fost nevoită să mă înscriu la cursul de latină. M-am gândit de mai multe ori să-l abandonez, mai ales când traduceam cartea lui Iulius Caesar, *De Bello Gallico* (*Despre războiul gallic*¹): nu înțelegeam explicațiile lungi și întortocheate ale strategiilor sale de război și nu-mi plăcea istoria Romei. Ceva s-a schimbat însă când am tradus pentru prima oară *Eneida* din latină în engleză. Poate pentru că era ceva complet neașteptat, am fost frapată de înrudirea pe care o simțeam față de Enea. Experiențele sale nu-mi erau familiare și totuși mi se părea că-l cunosc la fel de bine ca pe un prieten drag. Poezia lui Vergiliu transmitea emoții pe care nu le-aș fi putut exprima în engleza mea nativă, dar aborda subiecte pe care le cunoșteam bine – dezrădăcinarea și exodul, responsabilitatea față de familie, greutățile unui nou început. Enea a început o viață nouă într-un loc necunoscut – ceea ce, pentru mulți copii de imigranți, este o responsabilitate familială. S-a îngrijit de oameni istoviți de război, sortiți să inițieze viitorul Romei.

Eu sunt o femeie cu origini negre și chineze, o americană de a doua generație, și acestea sunt lentilele prin care explorez lumea antică. Altfel spus, nu sunt clasicista obișnuită – cel puțin teoretic. Cu toate acestea, mă simt acasă în narațiunile Romei antice. Port pe umeri, oriunde-aș merge, povara vieților romane. Le iau cu mine de la o conversație la alta și în fiecare întorsătură de frază: închise în locuințele lor, femeile Antichității urzeau povești în timp ce eu îmi tivesc pantalonii prea lungi; oratorii își șlefuiau cuvintele meșteșugite în timp ce

¹ Pentru echivalarea titlurilor de opere citate în volum, am apelat, în general, la traduceri existente în limba română, pe care le-am și inclus în bibliografia de la finalul volumului, chiar dacă nu le-am folosit în traducerea expresiilor cuprinse în lucrarea de față.

eu analizez discursul unui politician. Simt conexiunea aceasta atât de profund, încât nu pot să nu mă gândesc că Vergiliu n-a scris *Eneida* pentru mine sau că, mii de ani mai târziu, eu sunt patroana¹ lui.

Mai zilele trecute am vizitat Metropolitan Museum of Art din New York și m-am simțit copleșită. În fața statuiilor din secțiunea de antichități grecești și romane, văzându-mi propria viață reflectată în bronzul lor șlefuit, am plâns. Acest sentiment de recunoaștere instantanee – de comuniune cu oameni demult dispăruți – nu era nou pentru mine, dar era pentru prima oară când această istorie părea să-mi întoarcă privirea. Eram profund mișcată de viețile acelor oameni, deși erau demult apuse. Erau la o distanță de mii de ani de mine și totuși ne lega un fir narativ, de care trăgeam și unii, și alții.

Nu toată lumea va fi mișcată până la lacrimi de sculptura *Boxer odihnindu-se*², însă, dragi cititori, sper că amestecând trecutul cu prezentul vostru această carte vă va purta în istorii ce vă păreau până acum distante. Prin urmare, poate că aceste fire narrative se vor împleti, legându-ne viitorurile unele de altele.

xiii

INTRODUCERE

CUM SĂ FOLOSIȚI ACEASTĂ CARTE

În loc să organizez expresiile după criteriul alfabetic, am folosit o tehnică numită *carmen perpetuum*, narațiunea continuă. Poetul Ovidiu folosește metoda aceasta în *Metamorfoze*, înșirând miturile în așa fel încât narațiunea să curgă din unul în celălalt. Pentru a beneficia deplin de organizarea volumului, vă recomand să-l citiți de la început până la sfârșit, căci unele detalii sunt relevante de la o intrare la alta. Totuși, nu este necesar să respectați această ordine pentru parcurgerea cărții, iar indexul se va dovedi un instrument util dacă decideți să o citiți pe sărite. Indiferent de abordare, vă încurajez să zăboviți asupra textelor, explorând indiferent ce deschideri vi se oferă. Mai presus de orice, cartea aceasta are scopul de a inspira alte și alte explorări ale lumii antice. Celor care vor să aprofundeze subiectul, le stau la dispoziție numeroase resurse: excelente traduceri ale scrierilor antice, expoziții muzeale și numeroase alte resurse care să le stârnească imaginația.

¹ De la latinescul *patronus* („protector“, „apărător“). Protejatul unui patron îi datora acestuia o serie de lucrări domestice, dar patronul avea datoria de a-și apăra protejații în fața justiției.

² Sculptură în bronz, atribuită sculptorului antic grec Lysippos. Se consideră că datează din a doua jumătate a secolului al IV-lea î.H.

SELECȚIA EXPRESIILOR

Fiecare dintre noi vede lumea printr-un cadru particular – ca printr-o vizetă specială – și abia dacă observăm ce se află dincolo de marginile sale. Uneori lucrurile se văd cu toată claritatea, alteori avem de-a face cu o iluzie optică. Ne putem consuma mulți ani în strădania de a ne lărgi vederile – acumulând informație, citind, privind, observând, ascultând. Însă, până la urmă, există o limită până unde ne putem extinde.

Deși am încercat să chibzuiesc bine selecția expresiilor astfel încât să fie cât mai variate, nicio carte de nonficțiune nu este imună la parti-pris-uri. Multe dintre expresiile incluse în această carte își au originea în primele secole dinainte și de după Hristos. Deși textele în limba latină au continuat să prolifereze până în Evul Mediu, am încercat să mă concentrez asupra celor produse în epoca augustană, altfel spus asupra „epocii de aur a literaturii romane“. Am dat astfel prioritate cunoștințelor mele despre aceste perioade, căci, s-ar putea spune, ele se află chiar în fața vizetei prin care privesc lumea, cu sau fără voia mea.

Expresiile sunt grupate după cinci teme:

1. **LITERATURĂ:** O privire mai atentă asupra literaturii din timpul Republicii și al Imperiului. Personalitățile influente ale acestei perioade au influențat modul în care concepem în prezent Roma antică.
2. **IUBIRE, PRIETENIE ȘI FAMILIE:** O explorare a modului în care rolurile de gen au dominat viața Romei și care s-au impus nu numai în chestiuni legate de sexualitate, ci și în sferile prieteniei, vieții de familie și în politică.
3. **MITOLOGIE:** Discuții despre zei și despre interacțiunile lor cu oamenii, despre modul în care religia afecta viața cotidiană și despre felul în care se intersecta cu literatura.
4. **ARMATĂ ȘI PUTERE:** O privire asupra modului în care cultura războiului i-a influențat nu numai pe romani, dar și culturile cu care s-au confruntat și pe care le-au cucerit. Expresiile din această secțiune exprimă idei care i-ar putea fi cu totul străine sau de neconcepț cititorului modern.
5. **CULTURĂ ȘI FILOSOFIE:** O colecție de expresii cotidiene, aforisme și idei filosofice care le-ar fi putut fi familiare multor indivizi foarte bine educați din vechea Romă.

Fiecare temă este însoțită de un epigraf din opera unui gânditor modern profund îndatorat clasicilor. Am ales cu precădere citate din lucrările unor scriitoare și autori afro-americani – două grupuri care, de-a lungul istoriei, au fost împiedicate să studieze această disciplină. Ignorați pentru multă vreme, acești autori ne oferă perspective unice, diferite în moduri semnificative de interpretările popularizate de clasiști tradiționali.

TITLUL

Când am început să vorbesc cu alte persoane despre acest proiect, m-am pomenit explicând că este o carte despre expresii latine: „O, știi tu, *carpe diem*, *memento mori* etc.“ Mi-a trebuit ceva timp până să aud cea de-a treia expresie latinească din enumerarea aceasta – o expresie într-atât de banalizată, încât nici nu mai pare a proveni dintr-o limbă străină. Iar în cazul acesta, *et cetera*, însemnând „și restul“, era o prescurtare pentru expresiile mai puțin folosite care alcătuiesc cea mai mare parte a acestui volum. *Restul*, mi-am dat seama, era miezul acestei cărți – așadar i-a devenit titlu.

xv

INTRODUCERE

SURSELE TEXTELOR LATINE

Literatura romană clasică supraviețuiește preponderent în fragmente. Deși s-au păstrat foarte multe materiale, cercetătorii estimează că acestea n-ar forma decât aproximativ 1% din întreaga literatură romană scrisă de-a lungul istoriei. Atestări ale textelor pierdute și ale celor care s-au păstrat ne-au parvenit prin tradiția manuscriselor fizice, a fragmentelor citate, precum și din *testimonia* (mărturii ale unor terțe părți). Fiind scrise frecvent pe papirus – un material organic care se degradează și descompune, mai ales în climatul umed al Italiei –, textele antice s-au păstrat rareori în formă completă. Chiar și cele păstrate în arhive centralizate, precum Biblioteca din Alexandria, erau vulnerabile în fața distrugerilor. Asalturile asupra acestor centre ale cunoașterii puteau să spulbere, practic, întreaga moștenire a unor civilizații. Textele care au ajuns până la noi au făcut-o adesea pentru că o persoană sau un grup de indivizi le-au socotit a fi demne de păstrare, dar și în aceste cazuri supraviețuirea lor a fost în principal rodul șansei.

Inscripțiile se numără printre cele mai bine păstrate dovezi ale culturii și ale vieții cotidiene romane. Termenul „inscripție“ se referă îndeobște la orice sursă materială care documentează evenimente istorice, incluzând aici epitafurile, graffitiurile, dedicațiile, ceramica ștanțată și chiar monedele. Studiarea culturii materiale poate fi dificilă, dată fiind natura efemeră a obiectelor, dar multe inscripții au supraviețuit pentru că materialele în care au fost gravate – piatră sau metal, cel mai adesea – erau durabile sau, în cazul graffitiurilor (urme zgâriate sau gravate pe ziduri), datorită condițiilor favorabile de mediu.

PRONUNȚIA EXPRESIILOR

xvi

INTRODUCERE

În timp ce scriam această carte, am dezbătut chestiunea includerii unui ghid de pronunție pentru fiecare expresie în parte. Până la urmă, cum limba latină nu mai are vorbitori nativi, am decis împotriva ghidului de pronunție. Deși se consideră că latina este o limbă moartă, lingviștii mai dezbăt încă dacă utilizarea ei a dispărut realmente. Majoritatea planurilor de învățământ nu includ nici chiar în prezent latina vorbită, dar unii profesori sunt de părere că a vorbi latina cu glas tare sprijină dezvoltarea abilităților de lectură. Indiferent că este sau nu o limbă „moartă“, ne este imposibil de știut cum se exprimau colocvial vorbitorii nativi ai latinei. Dovezile scrise ale limbii vernaculare se limitează la graffitiuri, scrisori și, uneori, piese de teatru. Prin examinarea erorilor de scriere, a transliterărilor și a metrilor poetici, cercetătorii au început să reconstruiască tonalitățile latinei din regiuni și din perioade istorice diferite.

O NOTĂ DESPRE NUME

Pentru fluenta lecturii și ușurința căutării referințelor, am folosit, în cazul majorității numelor latine, versiunile lor moderne, de exemplu: Vergiliu pentru Vergilius, Horațiu pentru Horatius sau Terențiu pentru Terentius. Sigur, engleza [ca și româna] este o limbă mult mai tânără decât latina, iar în Roma antică nu s-ar fi folosit variantele moderne ale acestor nume, însă ele sunt frecvent folosite azi.

UNDE SE POATE ÎNVĂȚA LATINA ÎN PREZENT?

Eu una am avut norocul de a începe studiul limbii latine încă din liceul de stat pe care l-am urmat, continuându-l apoi la College of the Holy Cross (Colegiul Sfintei Cruci) – o mică universitate de umanioare din statul Massachusetts. Multe colegii și universități americane oferă grade și diplome în cultura și civilizația clasică, limbile clasice sau literatura clasică.¹ De asemenea, numeroase resurse și comunități dedicate disciplinelor clasice sunt disponibile online, de exemplu, canalul LatinTutorial de pe YouTube, baza de date The Latin Library, lexiconul online al Bibliotecii digitale „Perseus” de la Universitatea Tufts și multe, multe altele.

CINE MAI ÎNVĂȚĂ AZI LATINA?

Studiul culturii și civilizației clasice este adesea asociat cu așa-numitul turn de fildeș, iar despre cei care le studiază se crede de obicei că sunt albi, bărbați, de vârstă mijlocie și înstăriți. În ciuda reputației elitiste, disciplina a fost influențată în anii din urmă de militanți pasionați de dreptatea și echitatea sociale. Mai multe organizații promovează studiile clasice în rândul identităților marginalizate: Eos, Women’s Classical Caucus, Coaliția Mountaintop și Multiculturalism, Race & Ethnicity in Classics Consortium (Consortiul clasicistilor pentru multiculturalism, rasă și etnie). Altele, asemenea fundației Pharos sau a publicației feministe, de-acum defunctă, *Eidolon*, au ca obiectiv combaterea utilizării clasice de către supremații albi.

xvii

INTRODUCERE

¹ În România, programe de studiu al limbilor și literaturilor clasice oferă, printre altele, Departamentul de limbi și literaturi romanice, clasice și neogreacă al Universității din București, Departamentul de limbi și literaturi clasice al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de litere (specializarea Filologie clasică) a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, programul de studii „Filologie clasică” al Universității de Vest Timișoara, ș.a.m.d. În plus, Societatea de Studii Clasice din România are drept misiune promovarea culturii clasice, iar site-ul societății conține arhiva revistei *Studii clasice*, editată de Editura Academiei Române.

LITERATURĂ

**„ARTA E NEMURITOARE ȘI ÎMPOVĂRĂTOARE,
IAR MUZEELE NE LASĂ FĂRĂ CUVINTE.”**

Derek Walcott

EXEGI MONUMENTUM AERE PERENNIUS

SEMNIFICAȚIE: Am înălțat un monument mai durabil decât bronzul

ATRIBUIRE: Horațiu

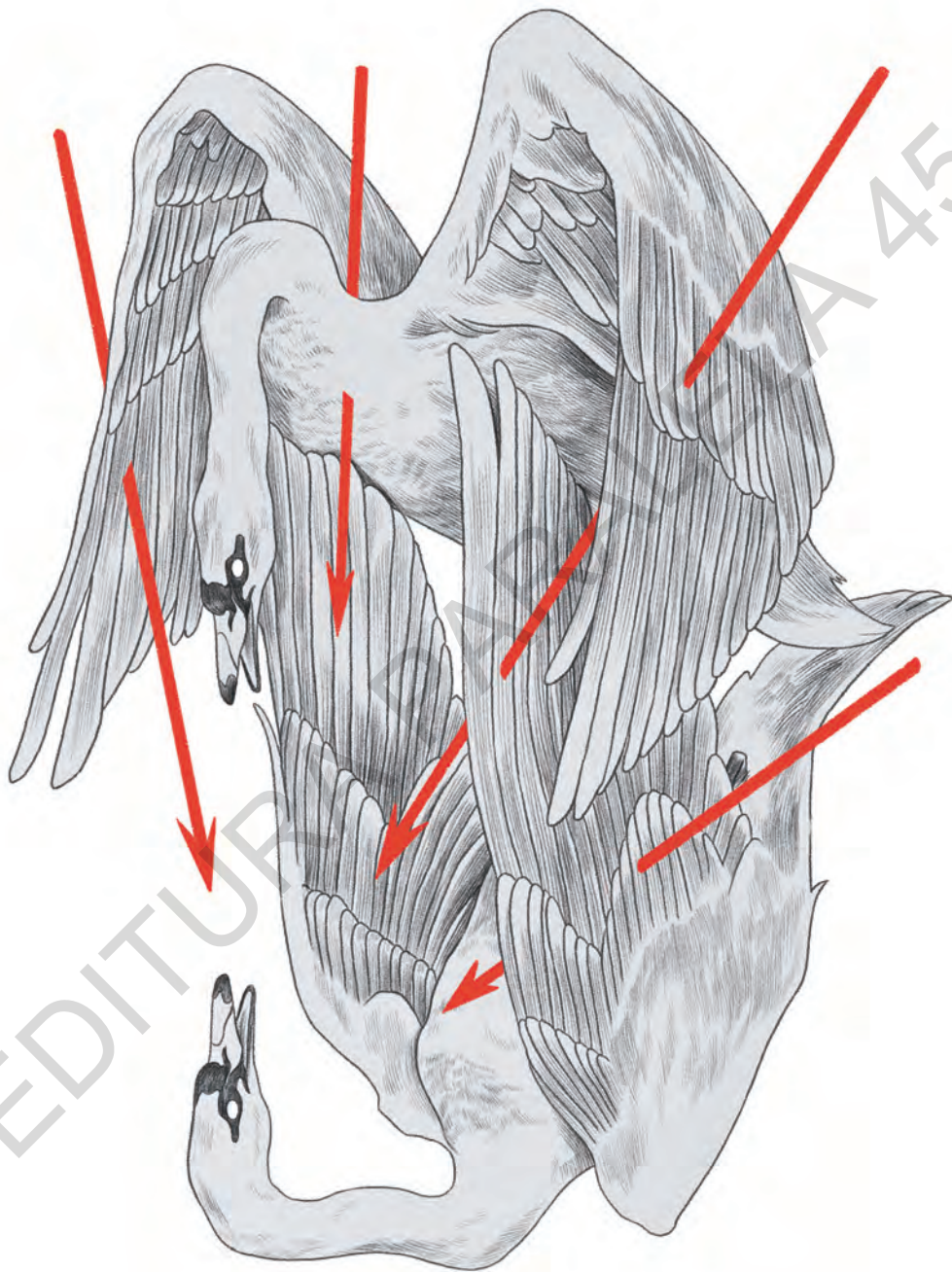
SURSĂ: *Ode* 3.30.1

Artiștii tuturor epocilor își doresc să fie ținute minte pentru operele lor, dar poate niciunii cu mai multă pasiune și îndrăzneală decât cei din Roma antică. În influentele sale *Ode*, poetul Horațiu se mândrește cu opera sa scrisă care, își imaginează el, îi va asigura *kleos*-ul – gloria nepieritoare. Oricât de arogantă ar părea atitudinea aceasta, ea s-a dovedit întemeiată. Chiar dacă nu dispun de puteri inimaginabile, poeții au construit lumi întregi doar prin extinderea limitelor limbajului omenesc. Dacă acesta este felul în care măsurăm nemurierea – altfel spus, prin glorie –, atunci, într-adevăr, Horațiu a învins moartea.

Multe dintre statuile de bronz ale împăraților sau comandanților militari romani au fost topite, iar metalul lor s-a refolosit pentru făurirea armelor. Însă un cuvânt, un enunț sau o idee sunt mult mai greu de distrus. Așa cum știa Horațiu, acestea au potențialul de a dura o eternitate – trecând de la mamă la fiică și de la general la soldat –, fiind gravate în amintire, nu în piatră.

3

EXEGI
MONUMENTUM
AERE PERENNIUS

CYGNEA CANTIO

SEMNIFICAȚIE: Cântec de lebadă

ATRIBUIRE: Erasmus din Rotterdam

SURSĂ: Metaforă romană

Învățatul medieval olandez Erasmus a inclus această expresie în lucrarea sa *Adagia*, o carte de proverbe latine și grecești, făcând referire la cântecul lebedei dinaintea morții, care era, așa cum credeau mulți poeți romani, și cel mai frumos al ei.

Deși, în această formă, expresia o găsim la Erasmus, ideea este totuși una antică. Poetul roman Ovidiu descria lebăda ca pe o bocitoare: *Carmina iam moriens canit exequialia cygnus* („Lebăda cântă, murind acum, un cântec funebru“). Lebăda este clarvăzătoare, conștientă de iminența propriei morți și de jelaniiile ce-i urmează. Un alt poet roman, Marțial, susține că lebedele sunt cântărețele propriei morți. În mod similar, în poezia homerică – de exemplu, în *Iliada* –, războinicii par să-și anunțe moartea printr-o ultimă etalare a excelenței lor. Aceasta era cunoscută cu numele de *aristeia* – ultima și cea mai impresionantă demonstrație de măiestrie în luptă a unui războinic.

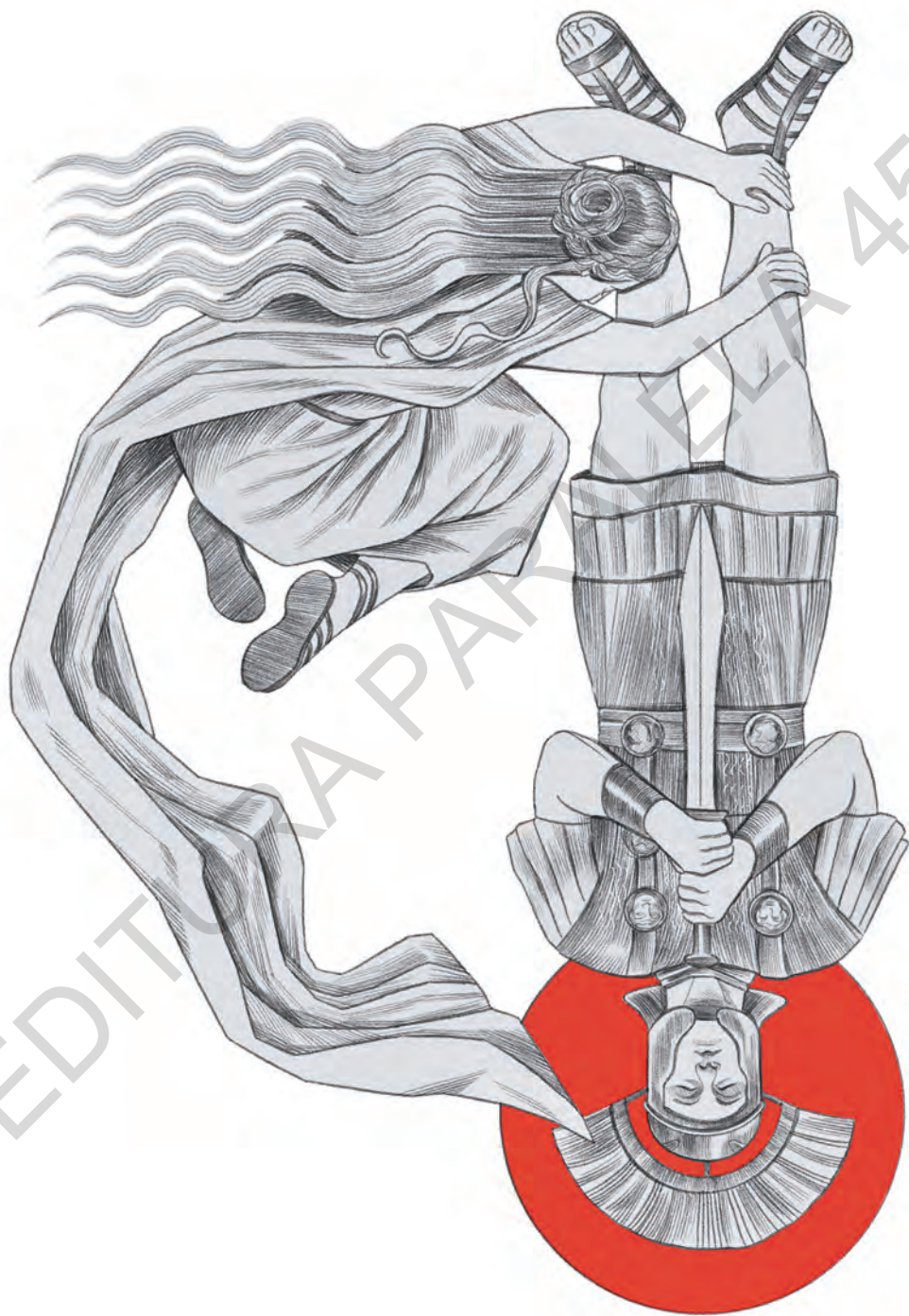
În lumea antică însă, chiar dacă erau asociate cu moartea și doliul, lebedele erau considerate și ca semne favorabile. În rolul său de poet imperial al lui Augustus, Vergiliu a încercat să reinstituie vechea practică a augurilor – observarea păsărilor pentru a identifica semnele zeilor. Practicile religioase antice îl asociau pe Augustus cu *mos maiorum*, „obiceiul străbunilor“, afirmându-i legitimitatea de lider politic. În *Eneida*, Venera, deghizată, interpretează faptul că douăsprezece lebede au scăpat de atacul unei acvile ca pe un semn prevestitor de victorie pentru fiul ei, Enea, unul dintre presupușii strămoși ai lui Augustus.

În prezent, lebedele continuă să fie asociate unor aspecte pozitive, mai exact, grației și frumuseții, însă, ca simboluri, nu sunt lipsite de o oarecare umbră, de o impresie de presimțire, ale cărei origini ar putea fi „cântecul“ lor, descris de Ovidiu și Marțial și amintit și de Homer. Chiar și așa, în cultura populară modernă, „cântecul de lebadă“ nu mai prevestește în mod necesar moartea, ci retragerea cuiva din activitate; expresia descrie ultima ispravă sau ultima realizare din cariera cuiva. Așa cum e cazul multor alte expresii latinești care se mai citează și azi, cu toate că sensul lor a rămas în esență același, tensiunea lor originală s-a pierdut parțial.

IUBIRE, PRIETENIE ȘI FAMILIE

**„ȘI-ATUNCI, CINE-AȘ PUTEA FI? AM TRAVERSAT ÎNAINTE
ȘI ÎNAPOI, FĂRĂ NICIUN FOLOS, EPOCILE ȘI POVEȘTILE
CARE-MI ERAU LA ÎNDEMÂNĂ ȘI TOTUȘI N-AM GĂSIT
NICIO FEMEIE ÎN PIELEA CĂREIA SĂ MĂ PUN.”**

Hélène Cixous

OMNIA VINCIT AMOR

SEMNIFICAȚIE: Iubirea toate le-nvinge

ATRIBUIRE: Vergiliu

SURSĂ: *Bucolice* 10.69

Prima lucrare a lui Vergiliu, *Bucolice*, este alcătuită din zece poeme care fac o descriere idilică a mediului rural roman. Expresia „*omnia vincit amor*“ se găsește în „*Bucolica* a X-a“, ultima din volum, în care Vergiliu vorbește despre Gallus, prieten de-al său și poet. Gallus spune că „iubirea toate le-nvinge“, însă lozincă aceasta nu are înțelesul pe care și-l imaginează cititorii moderni. Gallus e pe patul de moarte și ne avertizează: Nu putem înfrânge iubirea, așadar, *nos cedamus* – „să i ne supunem“.

Gallus a fost un poet elegiac, altfel spus, autor de elegii. Acest tip de poezie era nou la Roma – mult mai recent decât bine statornicita poezie epică, în care s-au întrețesut tradițiile culturale grecești și romane. Timp de mii de ani, poeții au vrut să emuleze poemele homerice, scriind despre personaje ieșite din comun, asemănătoare lui Ahile și lui Odiseu. Dar, spre sfârșitul Republicii Romane, poezia a început să se schimbe. Înainte de a i se fi comandat scrierea *Eneidei*, Vergiliu s-a ferit de lungile urzeli grecești, care alcătuiau poezia epică. Vergiliu a scris despre bărbați, despre tihnă, despre pământ, dar și despre zei, urbe și iubire. Vergiliu a scris poezie pastorală, învățând de la poeți precum Catul, Cinna, Calvus și Cato. Aceștia erau *novi poetae*, „noii poeți“, care scriau despre bărbați ca despre oșteni ai iubirii, nu ai războiului.

Pentru autorii de elegii, iubirea era o forță formidabilă: era forța care-i sfâșia pe dinăuntru, luând adesea forma unei obsesii. Pentru bărbații romani nu era ceva obișnuit să scrie despre astfel de lucruri și nici nu era acceptabil din partea unui bărbat să se lase copleșit de dragostea pentru o femeie. Prin urmare, noii poeți au parodiat poezia epică, răsturnând arhetipurile masculine tradiționale.

Gallus, așa cum apare în „*Bucolica* a X-a“, reprezintă acest nou bărbat roman. Prăpădindu-se de dorul amantei sale, în timp ce aceasta urmărește alte amoruri, Gallus este întruchiparea „robiei iubirii“ – *servitium amoris* –, iar cuvintele sale din urmă îi confirmă înfrângerea.